SJIF Impact Factor - 5.54

E- ISSN 2582-5429

AKSHARA

Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal
February 2022 Special Issue 04, Vol. VI (C)

CONTEMPORARY TRENDS IN HUMANITIES, COMMERCE AND LIBRARY SCIENCE (CTHCLS 2022)

Guest Editor
Dr. Ganesh Anant Thakur
Principal
Mahatma Phule Arts, Science and Commerce College, Panvel.
District. Raigad. Maharashtra. 410206

Executive Editor
Mr. Sopan L. Gove
IQAC Co-ordinator
M.P.A.S.C. College, Panvel

Associate Editor
Mr. Sunil S. Avachite
Librarian
M.P.A.S.C. College, Panvel

Editor : Dr. Girish S. Koli, AMRJ
etails Visit To - www.aimrj.com

Akshara Publication

E- ISSN 2582-5429
Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal
February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022

Special Issue 04 Volume VI (C)

CONTEMPORARY TRENDS IN HUMANITIES, COMMERCE AND LIBRARY SCIENCE (CTHCLS 2022)

Guest Editor
Dr. Ganesh Anant Thakur
Principal
Mahatma Phule Arts, Science and Commerce College, Panvel.
District. Raigad. Maharashtra. 410206

Executive Editor
Mr. Sopan L. Gove
IQAC Co-ordinator
M.P.A.S.C. College, Panvel

Associate Editor
Mr. Sunil S. Avachite
Librarian
M.P.A.S.C. College, Panvel

Akshara Publication
Plot No 143 Professors colony,
Near Biyani School, Jamner Road, Bhusawal Dist Jalgaon Maharashtra 425201

E- ISSN 2582-54

AMRJ

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5

Editorial Board

-: Chief & Executive Editor:-

Dr. Girish Shalik Koli

Dongar Kathora

Tal.Yawal, Dist. Jalgaon [M. S.] India Pin Code: 425301

Mobile No: 09421682612

Website:www.aimrj.com Email:aimrj18@gmail.com

-:Co-Editors :-

- **Dr. Sirojiddin Nurmatov,** Associate Professor, Tashkent Institute Of Oriental Studies, Tashkent City, Republic Of Uzbekistan
- **Dr.Vivek Mani Tripathi,** *Assistant Professor*, Faculty of Afro – Asian Languages and Cultur Guangdong University of Foreign Studies, Guangzhou, Guangdong, China
- **Dr.Maxim Demchenko** Associate Professor Moscow State Linguistic University, Institute Of International Relationships, Moscow,Russia
- **Dr.Chantharangsri Phrakhrusangkharak Yanakorn,** Assistance Professor Songkhla,Thailand
- **Dr.Mohammed Abdraboo Ahmed Hasan,** Assistance Professor (English) The Republic of Yemen University of Abyan General manager of Educational affairs in Universit of Abyan ,Yemen.
- **Dr. Vijay Eknath Sonje,** *Assistant Professor* (Hindi) D. N. College, Faizpur [M. S.]
- **Mr. Nilesh SamadhanGuruchal,** *Assistant Professor* (English)Smt. P. K. Kotecha Mahila Mahavidyalaya, Bhusawal, Dist. Jalgaon [M. S.] India.
- **Dr. Shaikh Aafaq Anjum,** *Assistant Professor* (Urdu) Nutan Maratha College, Jalgaon. [M. S.] India.
- **Mr. Dipak Santosh Pawar,** *Assistant Professor* (Marathi)Dr. A.G.D. Bendale Mahila Mahavidyalya, Jalgaon [M. S.] India.

AMRJ Disclaimer:

For the purity and authenticity of any statement or view expressed in any article. The concerned writers (of that article) will be held responsible. At any cost member of Akshara's editorial Board will not be responsible for anyconsequences arising from the exercise of Information contained in it.

E- ISSN 2582-5429
AMRJ
Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal
February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

Index

Sr.No.	Title of the paper	Author's Name	Pg.No
1	जागतिकीकरण आणि नवसंवेदन	डॉ. विद्या नावडकर	05
2	उत्तर आधुनिकतावादाच्या अनुषंगाने नव्वदोत्तर मराठी अनियतकालिकांमधील कविता या साहित्यप्रकाराची चिकित्सा	प्रा. प्रवीण गायकर	09
3	'ओरबिन'- औद्योगिकीकरणाचे भीषण वास्तव (गजानन देसाई)	डॉ. वर्षा फाटक	13
4	आधुनिक मराठी ग्रामीण कविता	डॉ. अतुल चौरे	16
5	उत्तर आधुनिकता आणि आदिवासी साहित्य	प्रा. अनिल वळवी	20
6	आधुनिक मराठी साहित्य-नाटक साहित्यप्रकार	प्रा, दीपक गडकर	24
7	आदिवासी कवितेची वाटचाल	डॉ. सोनू लांडे	28
8	कोरोना महामारीचा नाशिक जिल्ह्यातील कृषी पर्यटनावर झालेला परिणाम	बाष जीवनकुमार शामराव	31
9	कोविड काळात भारतातील स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाचे विश्लेषण	प्रा. संतोष गोरवे	35
10	कृषी संशोधनाची कृषी विकासातील भूमिका संदर्भ: प्रादेशिक संशोधन केंद्र कर्जत, जिल्हा. रायगड, महाराष्ट्र	डॉ. रमेश पदु म्हात्रे	39
11	भारतातील कृषी संशोधनाची कृषी विकासातील भूमिका	श्री कांतीलाल शंकर पाटील डॉ. अनिल नारायण पाटील	44
12	आदिवासी महिलांच्या शाश्वत विकासासाठी शासनाच्या शैक्षणिक योजना: संदर्भ पनवेल तालुका	सौ. सुचिता रमेश म्हात्रे डॉ. डी. व्ही. पवार	48
13	भारताच्या आर्थिक विकासात सागरी मत्स्य व्यवसायाची भूमिका	सिताफुले एल .एस .	53
14	कृषी संशोधनाची कृषी विकासातील भूमिका संदर्भ : कृषी संशोधन केंद्र पालघर	डॉ. जयवंत काशिनाथ पाटील	58
15	महाराष्ट्रातील शैक्षणिक सुधारणा चळवळीचा इतिहास	डॉ. शिंदे भानुदास धोंडीबा	61
16	भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाने	डॉ. सुनिल लक्ष्मण परदेशी	64
17	महात्मा गांधीजींच्या अहिंसेची वर्तमानकाळाच्या संदर्भात विज्ञाननिष्ठ प्रासंगिकता	डॉ. गणेश शंकर विधाटे	66
18	१९६२ चे चीनचे आक्रमण व यशवंतराव चव्हाणांची भूमिका	डॉ. राजश्री निकम	69
19	रायगड जिल्ह्यातील आदिवासी समाजाच्या आर्थिक समस्या	डॉ. पाथरकर एस. व्ही.	73
20	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील विद्यार्थ्यांचे योगदान	प्रा. शिंदे नरायण अंबू	76
21	इंदिरा गांधी यांचे जीवन व कार्य-एक चिकित्सक अभ्यास	डॉ. रविंद्र बाबुराव जाधव	78
22	जागतिक राजकारणातील समकालीन समस्या	प्रा. डॉ. पराग गोविंद पाटील	81

E- ISSN 2582-5

AMRJ

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact-

Sr.No.	Title of the paper	Author's Name	Pg.No
23	COVID-19 आणि आशा भविष्यातील विषाणूंच्या धोक्यांसाठी मानसिक रणनीती	डॉ. पुरुषोत्तम परीट	85
24	भारत-चीन संबंध : दशा आणि दिशा	डॉ .आय . पी .कोकणे	88
25	महाराष्ट्रातील सामाजिक व राजकीय चळवळी आणि विचारधारा	प्रा. महेश बिन्हाडे	92
26	स्त्रीवादाचे समकालीन प्रवाह	डॉ. सौ. हेमलता आनंद सावंत	95
27	धायपात वनस्पतीचे जलसंधारण, मृदासंधारण व जैवविविधता संवर्धनातील महत्व	डॉ. राजाराम आप्पाजी पाटील	97
28	शाश्वत शेतीची सद्यस्थिती	डॉ. मुरलीधर पंडित गायकवाड	100
29	हरितग्रंथालये: काळाचीगरज	प्रा. वाय.बी. लबडे	104
30	महाविद्यालय ग्रंथालयमध्ये ई-संसाधने आणि माहिती सेवा उपयुक्त	श्री लिनताज भास्कर ऊके	109
31	ग्रंथ संरक्षण : काल, आज आणि उद्या	डॉ. शीला गोडबोले	114
32	समकालीन भारतीय इतिहास 1947 ते 2000	प्रा. डॉ. प्रज्ञा कामडी	117
33	हिंदी साहित्य में स्त्री विमर्श	प्रा. पटेकर व्ही.सी.	123
34	मंजुल भगत के 'दूत' कहानी संग्रह में स्त्री विमर्श	प्रा. बगनर डी.के.	126
35	आदिवासी महिलाओं से शोधरुपी विशिष्ट समालाप	डॉ.संध्या जैन	128
36	समकालीन महिला साहित्यकारों के साहित्य में नारी-विमर्श	डॉ. सतीश शिंदे	131
37	साहित्य और सिनेमा का अंतसंबंध:	प्रा. स्वाती चव्हाण	135
38	हिंदी साहित्य में दलित विमर्श	प्रा. नारायण बागुल	137
39	'एकलव्य से संवाद' कविता में आदिवासी संवेदनाए	प्रा. मनोहर लोटे	139
40	साहित्य और सिनेमा	डॉ. पी.आर. नलावडे	142
41	किन्नर उदारीकरण: उन्नतन भारतीय समाज	डॉ. किरण खन्ना	145
42	'सीता मौसी' उपन्यास में स्त्री-संघर्ष	राठौड़ ज्योति चंद्रकांत	148
43	डॉ. विवेकी राय के समकालीन कहानियों में दलित विमर्श	डॉ. बामणे डी. के.	153
44	किन्नर विमर्श: थर्ड जेंडर के अधिकारों की और बढ़ते कदम	जयवीर सिंह	159
45	मीराबाई के काव्य में 'ऋतुवर्णन'	डॉ. संगीता माळी	163
46	हिंदी साहित्य में अभिव्यक्त वृद्ध विमर्श	प्रा. अविनाश कोल्हे	168
47	समाज और साहित्य का सिनेमापर प्रभाव	प्रा. राजेन्द्र देवाळकर	171
48	हिंदी साहित्य और वृतचित्र	प्रा. संदीप काळे	174
49	राजनीति विज्ञान और संशोधन एवं संकल्पना	प्रा. सुधाकर कांबळे	176

E- ISSN 2582-5429

Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

30 महाविद्यालय ग्रंथालयामध्ये ईसंसाधने आणि माहिती सेवा उपयुक्त

श्री लिनताज भास्कर ऊके
ग्रंथपाल,
शेठ. जे. एन .पालीवाला महाविद्यालय, पाली सुधागड

सारांश

Covid-19 ज्या साथी च्या रोगांमुळे जगावर महामारिचे संकट निर्माण झाले आहे . या covid-19 साथीचे आजारामुळे ऑनलाईन शिक्षण पद्धती वर भर देण्यात आला. शैक्षणिक महाविद्यालयीन ग्रंथालयांना वाचन साहित्य पुरवणे फार महत्त्वाचे काम होते. माहिती तंत्रज्ञान युगात ई प्रकाशन, ई बुक, जर्नल यासारख्या माध्यमाचा इलेक्ट्रॉनिक माध्यमावर आधारित वाचन साहित्य संग्रह करण्यावर भर देण्यात आला व माहिती तंत्रज्ञान ज्ञानात डिजिटल क्रांतीला सुरवात झाली.

परिचय

तंत्रज्ञानामुळे ग्रंथालयाच्या पारंपरिक स्वरूपात बदल झालेले आहेत. मुद्रित साहित्य बरोबर मुद्रितर साहित्य उदाहरणार्थ संगणकीय तबकड्या, सीडी-रॉम, चित्र किती वगैरे साधनांनीही ग्रंथालयात प्रवेश केला. अंकीय माहिती ऑप्टिकल स्कॅनर, हायपर टेक्स्ट, इंटरनेट इत्यादी आधुनिक गोष्टीची माहिती सर्वसामान्य होत आहे. माहिती ही संगणकामध्ये यांत्रिक स्वरूपात असते. यामध्ये बहुविध प्रसार माध्यमे, ॲनिमेशन, संगणकीय प्रणाली, या अंतर्भूत असतात. प्रकाशन व्यवसाय हा देखील या तंत्रज्ञान युगात मागे नाही. यांत्रिक स्वरूपाची प्रकाशने उदा. ई बुक्स, ई जर्नल प्रसारित होत आहेत. हे यांत्रिकी प्रकाशन लेखक व प्रकाशक व उपयोजक यांना भविष्यात मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध करून देऊ शकते.

इलेक्ट्रॉनिक संसाधने

इलेक्ट्रॉनिक्स संसाधने हा शब्द ग्रंथालय प्रणाली मध्ये लोकप्रिय झाला आहे. ग्रंथालय स्वयम् चलना साठी अनेक लायब्ररी सॉफ्टवेअर विकसित करण्यात आले ते ग्रंथ उपार्जन,तालीकीकरण, वर्गीकरण ,सिरीयल कंट्रोल आणि ऑनलाइन सार्वजनिक प्रवेश, कॅटलॉक यासारख्या सुविधा प्रदान करतात. ऑनलाइन ग्रंथसूची डेटाबेस ची निर्मिती हि ग्रंथालयातील महत्त्वाची बाब आहे. ऑनलाईन माहिती संसाधनाच्या मदतीने ग्रंथालयांना विषयाचे प्रवेश दार विकसित करण्यास मदत करते. जास्तीत जास्त वाचकांना वाचन साहित्य उपलब्ध करून देण्यासाठी ग्रंथपालांना इलेक्ट्रॉनिक साधने माहिती सुविधा देणारी मानली जात आहे.

ई संसाधनांचे प्रकार

विकसित झालेलं हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअरच्या अनुप्रयोगामुळे माहिती तंत्रज्ञान आणि संगणक तंत्रज्ञान चे प्रभावामुळे माहिती शोधण्यासाठी वाचकांना आवश्यक असणारी माहिती मिळते. ई संसाधनाचे खालील प्रमाणे दोन प्रकारे वर्गीकरण करण्यात येते १) ऑनलाइन ई संसाधने २) ऑफलाइन ई संसाधने

१) ऑनलाइन ई ससाधने

१) ई –बुक्स
२) ई –नियतकालिके
३) ऑपेक
४) ई- रिपोर्ट
५) ई -न्युज पेपर
६) ई -म्याझिन किंवा ई-मासिक
७) ई -थेसिस
८) ई- पेटंट्स
९) ई-स्टँडर्ड
१०) ई- डाटाबसेस
११) ई -कन्टेन्ट पेज
१२) ई- क्लिपिंग
१३) ई- नकाशे
१४) मल्टिमीडिया

१) ई बुक्स-

ई-बुक्स म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक्स बुक्स(यांत्रिक ग्रंथ) यांत्रिक ग्रंथ म्हणजे संगणकावर टंकलिखित केलेले ग्रंथ होय. या ग्रंथांच्या निर्मितीसाठी कागदाची आवश्यकता नसते. परंतु यांत्रिक ग्रंथ वाचण्यासाठी संगणकाची मदत घ्यावी लागते. संगणकाचे एका तबकडीवर न्यू इनसाइक्लोपीडिया ऑफ ब्रिटानिका यासारखे ज्ञानकोश प्रकाशित होताना दिसतात, यांत्रिक योगामुळे कागद

Sheth J. N. P. Arts Sci. & Com. College, Pali

E- ISSN 2582-5

AMRJ

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.5

विरहित ग्रंथ म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक्स बुक होय. मुद्रित साहित्य वाचनाची अभिरुची वाचन संस्कृती टिकविण्याची मदत करते माहितीचे संप्रेषण जलद करण्यास माहितीचे वाटप उपयोगी पडते.

२) ई नियतकालिके -

ई जर्नल्स प्रिंट जर्नल्स ची इलेक्ट्रॉनिक आवृत्ती आहे. जिओ ऑनलाईन इलेक्ट्रॉनिक पूर्ण मजकूर उपलब्ध आहे. ई-जर्नल्स ची वर्गणीच्या आधारावर उपलब्ध आहेत की ई जर्नल इ चॅनल् ISSN नंबर दिला जातो ISN म्हणजे International Standard Serial Number हा नंबर आठ अंकाचा असतो. उदा.2278-8808

३) ऑपेक (OPAC)-

ऑपेक ही संगणक तालिका आहे. उपयोजकाला त्याच्या माहितीचा शोध रिमोट टर्मिनल द्वारा घेता येतो ऑनलाइन माध्यमातूनवाचक स्वतः आवश्यक त्या ग्रंथाला शोध घेऊन त्याची प्रत्यक्ष मागणी करू लागला आहे. अशा तऱ्हेने ही तालिका विषयी अनेक वैशिष्ट्ये उपयोजकाला दाखवू शकते तसेच त्याला सर्व समावेश शोधण्यासाठी मदत करते त्यामुळे एकापेक्षा अनेक ठिकाणी उपयोजक शोध घेऊ शकतो

४) ई रिपोर्ट-

वैज्ञानिक आणि तांत्रिक नवकल्पनावर अहवाल प्रकाशित करत आहेत. ऑनलाईन उपलब्ध आहेत ज्यांच्यासाठी विश्वास नाही आणि आवश्यक संसाधने म्हणून काम करतात.

५) ई न्युज पेपर-

ई न्युज पेपर हा ऑनलाईन पेपर आहे व तो ऑनलाइन न्युज पेपर हा वर्ल्ड वाईड वेब वर उपलब्ध आहे. त्या न्युज पेपर च्या संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करता येतो. उदा www.indianexpress.com

६) ई प्याब्लिकेशन किंवा ई-मासिक -

इमॅजीन ही डिजिटल सामुग्री आहे. किंवा ऑनलाईन सामुग्री आहे. इमॅजिन त्याच्या संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करता येतो.

७) ई -थेसिस -

इलेक्ट्रॉनिक प्रबंध ई-थेसीस ऑनलाइन माध्यम आहे. संशोधकाने पीएचडी केल्यानंतर एक प्रत विद्यापीठ ग्रंथालय मध्ये द्यावी लागते व तिच प्रत ऑनलाइन अपडेट करावी लागते. ऑनलाइन माध्यम असल्यामुळे लॅपटॉप कॉम्प्युटर द्वारा वाचन करता येतो. उदा शोधगंगा

८) ई-स्टँडर्ड- इलेक्ट्रॉनिक स्टँडर्ड ऑनलाइन आहेत.ती कम्प्युटरद्वारे वाचन करू शकतात.

१०) ई-डाटाबेस -

संशोधकाच्या वाढत्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी संदर्भसूची तपशील आणि संपूर्ण मजकूर प्रत असलेले ही डाटाबेस तयार केले जातात हे डाटाबेस ग्रंथालयासाठी वेब ब्राउझर द्वारे किंवा स्थानिक नेटवर्क सोशलद्वारे उपलब्ध आहेत डाटाबेस म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक आधारभूत माहिती संच डाटाबेस ग्रंथसूची माहिती ज्या माहिती संस्थेमध्ये असते.त्याला माहिती संच म्हटले जाते. तर माहिती संच मध्ये अधिक माहिती संचयन असतो. संगणकामध्ये संचयीकाच्या रूपात माहिती घटकाचे अनेक संच माहिती पीडित असतात यातील माहिती अद्यावत करणे सोयीचे असते ही माहिती संगणकाच्या वेगवेगळे संचयीकामध्ये साठवले जाते.

११) ई-कन्टेन्ट पेज-

प्रकाशक त्याच्या वेबसाईट वर पुस्तके, जर्नल्स, अहवाल, हस्तलिखिते, सेमिनार आणि कॉन्फरन्सच्या कार्यवाहीच्या सामग्री पुष्टी प्रकाशित करतात.

१२) ई-क्लिपिंग-

ई-क्लिपिंग मध्ये तारीख वेळ आणि बातम्यांचा स्रोत असलेल्या बातम्या असतात ई-क्लिपिंग ऑनलाईन उपलब्ध आहेत.

१३) ई नकाशे किंवा इलेक्ट्रॉनिक मॅप्स-

इलेक्ट्रॉनिक मॅप म्हणजे ई नकाशे होय ई- नकाशे ऑनलाईन उपलब्ध आहेत

१४) मल्टिमीडिया उत्पादन -

मल्टिमीडिया मध्ये डिजिटल सिग्नल प्रोसेसिंग इमेज प्रोसेसिंग क्षेत्रात खूपच प्रगती झाली आहे. व त्याचा परिपाक म्हणजे संगणकात चित्रे, ग्राफिक्स आवाज, रंग इत्यादी सर्व स्वरूपाची माहिती साठवणे व वाचन शक्य झाले आहे. मल्टीमीडिया मध्ये

E- ISSN 2582-5429
Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal
February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

भाषण, ध्वनी, संगीत चित्रे, चलचित्रे ध्वनी व चित्र मिश्रित फीत या तंत्रज्ञानाच्या साह्याने संगणकाच्या मॉनिटर वर चित्रे व आकृत्या प्रत्यक्षात जशी जशी असतात तशी दिसतात हलतात बोलतात गातात इत्यादी. मल्टीमीडिया प्रॉडक्ट मल्टीमीडिया प्रॉडक्ट मध्ये ध्वनिमुद्रिका, चलचित्र व्हिडिओ, चित्रफित व्हिडीओ, लेक्चर, चित्रपट इमेज इत्यादी मल्टीमीडिया प्रॉडक्ट मध्ये ऑनलाइन कॉम्पुटरवर बघू शकता .

ऑफलाईन ई साधने ऑफलाइन इ संसाधने

ग्रंथालयद्वारे वाचकांना जास्तीत जास्त वाचन साहित्य पुरविणे त्याचबरोबर वाचन साहित्य संग्रहित करणे विद्यार्थ्यांना नोटस, पीडीएफ फाईल, सीडीज, डीव्हीडी, BRD, HVD, Magnetic Disk, Pen Drive यामध्ये मोठ्या प्रमाणात डेटा संग्रह केला जातो,

माहिती सेवा

माहितीची प्रचंड वाढ झाल्यासारखी स्थिती असून त्या प्रचंड माहितीच्या हाताळणीसाठी आणि उपयुक्त माहितीच्या विनाविलंब प्रति साठी संगणकाचा उपयोग करणे जरूरी झाले आहे.त्यामुळे इत्यादी प्रकारचे सेवा ICT सक्षम वातावरणात दिले जातात.ग्रंथालयातून विविध प्रकारच्या सेवा दिल्या जातात जसे वाचन साहित्य उपलब्ध करून देणे वर्तमान जागरूक सेवा, माहिती निवडक प्रसार सेवा, संदर्भ सेवा, संदर्भसूची सेवा, भाषांतर सेवा, माहिती वितरण सेवा ग्रंथालयातून देण्यात येतात

प्रचलित जागरूक सेवा (CAS)
निवडक माहिती प्रसारण सेवा(SDI)
संदर्भ सेवा
ग्रंथ सूची सेवा
भाषांतर सेवा
प्रलेख वितरण सेवा(Documents Delivery Services)

१) प्रचलित जागरूक सेवा (CAS)

ग्रंथालयांमध्ये माहितीचा संग्रह केलेला असतो. या माहितीमध्ये दररोज नवनवीन माहितीची भर पडत असते वाचकाला किंवा संशोधकाला नेहमी नवीन घटना घडामोडीची अद्यावत माहिती करून घेणे आवडते संशोधन करणाऱ्यांना संशोधन क्षेत्रातील नव्या घडामोडी बद्दल सतत जागृत राहावे लागते. त्यामुळे इंटरनेट संसाधन वापरून एखादी व्यक्ती प्रधान करू शकते. विविध प्रकारचे प्रचलित जागृत सेवा बुलेटीन तयार करून ऑनलाईन एक्सेस माहिती सांगू शकते. उदा Amazon book (www.amazon.com)

2) निवडक माहिती प्रसारण सेवा(SDI)

निवडक माहिती प्रसारण सेवा ही प्रचलित माहिती वाचकांच्या तत्कालीन गरज लक्षात घेऊन संगणकाद्वारे माहिती प्रसारण करते नवीन माहितीपैकी माहिती वाचकांच्या कार्याशी अभिरुचीची मोठ्या प्रमाणात संपर्क असते. अशीच माहिती प्रसारणासाठी संगणकाच्या साह्याने निवडतात म्हणून या सेवेला स्वयंचलित करण्याच्या पद्धतीला निवडक माहिती प्रसारण असे नाव दिले आहे. संगणकाच्या जास्तीत जास्त माहिती कार्यासाठी होणारा उपयोग लक्षात घेऊन एक महत्त्वाचे प्रचलित जागृत सेवा झालेली आहे. उदा(http://www.nlm.nih.gov . http://www.oclc.org

3) संदर्भ सेवा (REFERENCE SERVICE)

संदर्भ सेवा म्हणजे वाचकांना हवी असलेली माहिती नेमकी परिपूर्ण आणि तत्परतेने मिळावी यासाठी ग्रंथ व इतर वाचन साहित्याचा शोध घेण्यासाठी दिली जाणारी व्यक्तिगत सेवा होय अशी सेवा देताना कमी किती वेळ लागतो वती संदर्भ ग्रंथ न व इंटरनेट वर शोधून दिली जाते उदाहरण विश्वकोश किंवा ज्ञानकोश वार्षि के ग्रंथसूची साधने ही साधने अद्यावत असतील असे सांगता येत नाही म्हणून अध्यावत माहितीसाठी इंटरनेट द्वारे माहिती शोधली जाते उदा(http://www.britannica.com . http://www.ioc.gov/rr/askalib

4) ग्रंथ सूची सेवा (BIBLOGRAPHIC SERVICE)

ग्रंथसूची म्हणजे ग्रंथाचे अचूक पूर्ण करण्याची कला किंवा शास्त्र होय. एका विशिष्ट विषयाची साहित्यातील विषयाची विशिष्ट लेखकाची व प्रकाशकांच्या पुस्तकांची यादी म्हणजे ग्रंथसूची होय अद्यावत माहिती मिळवण्यासाठी इंटरनेट वर ई बुक्स

E- ISSN 2582-5429
Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal
February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

जर्नल्स ची ग्रंथसूची असते संशोधन आणि शैक्षणिक ग्रंथालयांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक डाटाबेस प्रदान करतात. उदाहरणार्थ विषय लेखक वर्गीकरण पद्धती, प्रकाशन वर्ष भाषा इत्यादी इंटरनेटवर शोधता येतो

5) भाषांतर सेवा(TRANSLATION SERVICE)

ज्ञानाच्या सर्व शाखांमध्ये नेहमी अगणित माहिती असंख्य रूपात प्रकाशित होते व ती वेगवेगळ्या भाषेत प्रसिद्ध होत असते सरांना किंवा वाचकांना किंवा अभ्यासकाना या सर्व भाषा अवगत नसतात पण माहितीची मात्र गरज असते. अशावेळी भाषांतर किंवा अनुवाद सेवा आवश्यक असते. भाषांतर सेवा करताना जास्त वेळ लागत असल्यामुळे इंटरनेटच्या माध्यमातून भाषांतर ॲप्स वापर ट्रान्सलेशन करता येतो इंटरनेटवर अनुवादक डेटाबेस आणि साधने उपलब्ध आहे. तर काही विनामूल्य ऑनलाइन भाषांतर सेवा देत आहेत.उदा (Google Translate)

6)प्रलेख वितरण सेवा(Documents Delivery Services)

आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या काळात माहिती प्रसारण आणि वितरण सेवा देण्यात येतो. प्रलेख वितरण सेवा संशोधकाला उपयुक्त असणारी माहिती कमी किमतीत व कमी वेळात उपलब्ध होऊ शकते. संशोधकाला आवश्यक असणारी माहिती ई बुक्स जर्नल ग्रंथालयात उपलब्ध करून देण्यात आली तर संशोधकाला माहिती मिळेल जर ग्रंथालयात उपलब्ध नसेल तर दुसऱ्या ग्रंथालयातून ई-मेल किंवा फॅक्स या माध्यमातून माहिती उपलब्ध करून दिली जाते.

नवीन ग्रंथालय सेवा

१) ग्रंथालय वेबसाईट
२) वर्चुअल लायब्ररी
३) वेब आधारित शिक्षण
४) लायब्ररी ब्लॉक
५) बुलेटीन बोर्ड आणि सोशल मीडिया

१) ग्रंथालय वेबसाईट

शैक्षणिक ग्रंथालयांनी ग्रंथालयाची माहिती शोधण्यासाठी त्यांच्या संकेतस्थळे सुरू केली आहे शैक्षणिक संस्थेची वैशिष्टे ग्रंथालयाची सेवा आणि सुविधांचा शैक्षणिक सुख समुदायापर्यंत प्रचार करण्याची संधी प्रदान करते हे शैक्षणिक ग्रंथालयाची माहिती असत

२) व्हर्च्युअल लायब्ररी टूर

व्हर्च्युअल लायब्ररी मध्ये वेबसाईट त्यांच्या वेबसाईट द्वारे लायब्ररी मध्ये उपलब्ध असणारे सेवा आणि लायब्ररी सुविधासाठी वर्चुअल मार्गदर्शन करतात.

३) वेब आधारित शिक्षण

वर्ड वाईड वेब वापरकर्त्याला माहिती वितरित करण्यासाठी डायनामिक वातावरण प्रदान करते वाचनालयाचे संसाधने आणि सेवा विषयाशी संबंधित माहिती आणि अभ्यास पूर्ण संवाद संवादात्मक व्यासपीठ तयार करून शक्य होऊ शकतो इंदिरा गांधी मुक्त विद्यापीठ सारख्या दुरुस्त प्रोग्राम विकसित केलेले आहेत आणि ते प्रत्येक उपभोक्त्यांना अभ्यास साहित्य प्रदान करतात वेब आधारित तंत्रज्ञानामुळे द्वारे आणले ऑनलाईन परीक्षा देखील घेणे शक्य झाले आहे

४) लायब्ररी ब्लॉक

लायब्र ब्लॉक हा ग्रंथालय सेवा आणि कार्यक्रम नवीन संशोधन संसाधने नवीन माहिती तंत्रज्ञान संबंधित लिंक्स आणि वेबसाईट आणि प्रभावी संप्रेषण याबद्दल अद्यावत राहण्याचा एक जलद सोपा मार्ग आहे ती लायब्ररीच्या आरशासारखे दिसते ते लायब्ररीच्या आजच्या सारखे दिसते प्रत्येक वापर करता😀 ब्लॉग वर विचार व्यक्त करण्यास स्वतंत्र आहे

५) बुलेटीन बोर्ड आणि सोशल मीडिया

वेब आधारित लायब्ररी सेवांचा प्रसार आणि विकास करण्यास मदत करण्यासाठी अनेक लायब्री बुलेटीन बोर्ड आहेत ग्रंथालय सेवा आणि नवीन उपक्रमांचा प्रचार किंवा घोषणा कशासाठी इलेक्ट्रॉनिक संदेश प्रणाली म्हणून बुलेटीन बोर्ड प्रणाली वापरतात उदा फेसबूक ट्विटर इत्यादी

मोफत ऑनलाईन सेवा

प्रकाशक आणि प्रकाशन संस्था व्यवसायाच्या जाहिरातीसाठी त्यांच्या नियतकालिकांचे नमुना प्रतीत देतात पण कोणते प्रकाशकाला त्याच्या छापील नियतकालिकांच्या नमुना प्रती सर्व ग्रंथालयांना प्रदान करणे शक्य नसते इंटरनेटच्या आगमनाने

E- ISSN 2582-5429

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

February 2022 Special Issue 04 Volume VI (C) SJIF Impact- 5.54

[illegible] प्रकाशकांनी आणि प्रकाशन संस्था यांच्या जर्नल्स ची मोफत नमुना प्रत त्यांच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देत आहेत [illegible] आणि संशोधक सदस्यता घेण्यापूर्वी या ऑनलाइन प्रती वापरू शकतात

[illegible] एक्सेस

इंटरनेट केके वर डिजिटल संप्रेषणाचे माध्यम नाही तर माहितीचे जगातील सर्वात मोठे भांडार आहे म्हणून [illegible] इंटरनेट आणि ईमेलवर विनामूल्य किंवा नियंत्रित प्रवेश प्रदान करतात उपलब्ध माहितीनुसार वाचकांना इंटरनेट सुविधा [illegible]साठी टाईम Lलाट दिला जाऊ शकतो

[illegible]

[illegible] तंत्रज्ञाना मुळे व ICT जलद वाढीमुळे वाचकांना माहिती सेवा आणि संसाधने प्रदान करण्याचे नवीन मार्ग खुले झाले [illegible] संशोधकाला आणि संस्थासाठी वेब आधारित सेवा आणि संसाधनांचा विकास देख भाल मध्ये संधी आहे सेवा आणि [illegible] निर्माण करण्यासाठी आणि त्यांचा योग्य उपयोग करण्यासाठी ग्रंथपालांनी स्वतःची पुनर्रचना करण्याची कल्पकतेने विचार [illegible] आणि नवीन तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्याची गरज आहे

[illegible]सूची-

1. फडके. द. ना 2010 "ग्रंथालय संगणकीकरण आणि आधुनिकीकरण पुणे:युनिव्हर्सल प्रकाशन"
2. पानगे पी एम 2002 "डिजिटल ग्रंथालय" ज्ञानगंगोत्री वर्ष 3 अंक१
3. पवार शंकर पा 2012 "ग्रंथालय व माहितीशास्त्र" फडके प्रकाशन
4. Mundhe S. D. (2016) " E-resources & Services in College Libraries" Library Department Of college Scholarly Research Journal Interdisciplinary Studies International Conference Mangaon Dist- Raigad:P(181)

□ □ □

AMRJ